

70 LET VELKÉ ŘÍJNOVÉ SOCIALISTICKÉ REVOLUCE, 65 LET VZNIKU SSSR A HISTORIOGRAFIE NA BRNĚNSKÉ FILOZOFICKÉ FAKULTĚ

Kulminace třídních bojů a sociálně emancipačních snah, otevření cesty pro socialistickou přestavbu a pro všestranný sociálněekonomický a kulturní rozmach — tak bývá v encyklopedické zkratce shrnován význam VŘSR v ruských dějinách; k tomu se druzí uvolnění prostoru i pro národněosvobozené snahy a pro rozvoj přátelské spolupráce národů Ruska, spojující revoluci nedílně s utvořením SSSR. Z hlediska běhu obecných dějin lze připomenout obrazné přirovnání o přetržení řetězce imperialismu v jeho slabém článku, znamenající otevření „nové epochy světových dějin, epochy panství nové třídy, utlačované ve všech kapitalistických zemích a krácející všude k novému životu, k vítězství nad buržoazií, k diktatuře proletariátu, k osvobození lidstva od jha kapitálu, od imperialistických válek“. (V. I. Lenin, PSS, 44, s. 148.) Říjnová revoluce tak stojí na počátku procesu, který v řadě dalších vítězných revolucí rozšiřoval svět socialismu, v jehož rámci se může již po desetiletí rozvíjet i československá společnost. Je proto zákonité, že právě od počátku přechodu k socialismu v Československu naše historická věda začala obracet svou pozornost k tématům revolučního hnutí a socialistické výstavby v dějinách národů SSSR a jejich světodějnému významu.

A v tomto badatelském úsilí nikoli druhořadé místo připadá historikům brněnské filozofické fakulty. Zakladatelská osobnost J. Macůrka ještě v předúnorové etapě, zvl. v souvislosti s 30. výročím VŘSR, jednak vytýčila úkol úzké spolupráce se sovětskou historickou vědou, jednak nastínila některé úkoly studia nejnovějších dějin SSSR a rovněž dějin československo-sovětských vztahů. Macůrkovi žáci první i další generací prohloubili studium dějin Ruska a SSSR ve 20. století a zejména ho převedli na důsledně marxistickou základnu. V 50. letech dominovalo téma ohlasu ruských revolucí v našem prostředí; zásadní přínos znamenaly především práce J. Kolečky, k tématu v rámci střední a jihovýchodní Evropy přispěl i J. Macůrek. Od konce 50. let pokračoval v tomto směru intenzivně Z. Konečný, sledoval rovněž československo-sovětské hospodářské vztahy. Společně s F. Mainušem pak rozmnožili poznání osvobození Československa a speciálně Brna a Moravy, dále zpracovávali nasazení sovětských občanů v pracovních táborech ve střední Evropě za války. Z. Konečný posléze učinil první kroky v široce pojatém úkolu studia dějin neruských národů SSSR.

F. Hejl, mj. jako spoluzakladatel a dlouholetý tajemník Komise historiků ČSSR-SSSR, inicioval od konce 60. let další prohlubování kontaktů historiků brněnské filozofické fakulty se sovětskou historickou vědou; přispěl k upevnění přímých styků zvl. s kyjevskou, poté i moskevskou historickou fakultou i s akademickými pracovišti. Osobně F. Hejl rozvinul obsáhlou problematiku národně-osvobozenického boje za 2. světové války a úlohy sovětského lidu v něm, zabýval se významem tří ruských revolucí a položil základy zkoumání významu sovětské historiografie pro vznik a rozvoj československé marxistické historiografie. Klíčové příspěvky k tématům Říjnová revoluce a naše revoluční dělnické hnutí a rovněž Říjnová revoluce a vznik Československa ve vztahu k území Moravy a zejména jejího jihovýchodního regionu publikoval za posledních dvacet let B. Čerešňák. K hodnocení Leninova pojetí národnostní otázky, národnostního programu a praxe bolševiků zásadním způsobem přispěl J. Kolečka; uvedené otázky pak spojil s problematikou revoluce v národnostních oblastech Ruska V. Goněc, ten začal studovat i dějiny SSSR po 2. světové válce. J. Kolečka se dále věnoval i polsko-sovětským a jugoslávsko-sovětským vztahům. Vedle badatelské činnosti jednotlivých pracovníků nutno připomenout rovněž uspořádání konference k otázkám výuky dějin SSSR a KSSS v r. 1973, konference 60 let SSSR i konference k 30. a 40. výročí osvobození Československa.

Jmenovaná témata ještě zdaleka nelze považovat za uzavřená. VŘSR, její historické předstupy i její důsledky a ohlasy zůstávají trvalým inspiračním zdrojem badatelské aktivity historiků brněnské filozofické fakulty. Lze proto očekávat, že uvedená témata budou v příštích letech dovedena ještě na vyšší teoretickou a poznávací úroveň a že za předmět zkoumání budou postaveny i otázky další.